

Adroddiad i'r	Cabinet
Dyddiad y cyfarfod	23 Ionawr 2024
Aelod / Swyddog Arweiniol	Y Cynghorydd Gwyneth Ellis, Aelod Arweiniol Cyllid, Perfformiad ac Asedau Strategol / Liz Thomas, Pennaeth Cyllid ac Archwilio
Awdur yr adroddiad	Liz Thomas, Pennaeth Cyllid ac Archwilio
Teitl	Adroddiad Cyllid (Rhagfyr 2023/24)

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad yn nodi manylion cyllideb refeniw ac arbedion y Cyngor fel y cytunwyd arnynt ar gyfer 2023/24. Mae'r adroddiad hefyd yn crynhoi'r wybodaeth ddiweddaraf ynghylch y Cynllun Cyfalaf, y Cyfrif Refeniw Tai a'r Cynllun Cyfalaf Tai.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Diben yr adroddiad yw rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am sefyllfa ariannol bresennol y Cyngor a chadarnhau'r cyllidebau gwasanaeth y cytunwyd arnynt ar gyfer 2023/24.

3. Beth yw'r Argymhellion?

3.1 Bod yr Aelodau'n nodi'r cyllidebau a bennwyd ar gyfer 2023/24 a'r cynnydd yn erbyn y strategaeth y cytunwyd arni.

4. Manylion yr adroddiad

4.1 Mae'r adroddiad yn rhoi crynodeb o gyllideb refeniw'r Cyngor ar gyfer 2023/24 fel y manylir yn ei chylch yn Atodiad 1. Cyllideb refeniw net y Cyngor yw £250.793 miliwn (£233.696 miliwn yn 22/23). Ar hyn o bryd rhagwelir gorwariant o £3.229miliwn (£3.325m oedd swm y gorwariant y mis diwethaf) yn bennaf o ganlyniad i bwysau o fewn y

Gwasanaethau Digartrefedd a Gofal Cymdeithasol i Oedolion, Gwasanaethau Plant a Gwasanaethau Prifffyrdd ac Amgylcheddol a wrthbwyswyd y mis hwn drwy gamau gan wasanaethau i gyflawni arbedion dros dro o fewn y flwyddyn. Gellir defnyddio'r gronfa wrth gefn ar gyfer lliniaru ar y gyllideb i dalu am y gorwariant eleni, ond bydd hynny ar draul yr adnoddau a fydd ar gael wrth ymateb i wasgfeydd annisgwyl mewn blynyddoedd i ddod. Bydd angen i wasanaethau adolygu gwariant ac incwm yn eu meysydd yn barhaus er mwyn lliniaru effaith y gorwariant cyllidebol cyffredinol. Esbonnir cefndir y risgiau a'r rhagdybiaethau cyfredol sy'n sail i'r asesiad hwn yn Adran 6 ac Atodiad 2.

Wrth bennu cyllideb 2023/24 bu gofyn am ganfod gwerth £8.172 miliwn o arbedion ac arbedion effeithlonrwydd ar wasanaethau a chytuno arnynt, fel y nodir isod:

- Gostwng y Gyllideb Ariannu Cyfalaf a'r gyllideb arian at raid Gorfforaethol (£2.267 miliwn)
- Effaith yr adolygiad actiwaraidd teirblwydd o Gronfa Bensiynau Clwyd (£3.828 miliwn)
- Arbedion yn sgil dod â'r gwasanaeth Refeniw a Budd-daliadau'n ôl yn fewnol (£0.300 miliwn)
- Chwyddo Ffioedd a Thaliadau yn unol â'r polisi Ffioedd a Thaliadau y cytunwyd arno (£0.423 miliwn)
- Arbedion effeithlonrwydd mewn gweithrediadau (£0.538 miliwn) wedi'u dirprwyo i Benaethiaid Gwasanaeth mewn ymgynghoriad ag Aelodau Arweiniol.
- Gofynnwyd hefyd i ysgolion gynllunio ar gyfer arbedion effeithlonrwydd o 1% (£0.816 miliwn).

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae rheoli cyllidebau refeniw a chyfalaf y Cyngor yn effeithiol a chyflawni'r strategaeth gyllidebol yn sylfaen i waith ym mhob maes, gan gynnwys blaenoriaethau corfforaethol.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Manylir ynghylch y cyd-destun arwyddocaol mewn gwasanaethau sy'n egluro'r amrywiadau a'r risgiau yn Atodiad 2, ond dylid nodi'r materion canlynol hefyd:

6.1 Cyllidebau Corfforaethol – Amcangyfrifir ar hyn o bryd y bydd £391,000 o arian at raid corfforaethol a £750k o gyllideb ariannu cyfalaf ar gael i'w ryddhau: Bydd y galw am arian at raid a phwysau chwyddiant eraill yn cael eu monitro'n agos.

6.2 Y Gwasanaeth Addysg a Phlant – er bod pwysau ychwanegol o £2.7 miliwn wedi'i gynnwys yn y gyllideb ar gyfer 2023/24, mae hwn yn dal yn faes sy'n peri pryder. Y sefyllfa derfynol a ragwelir ar hyn o bryd yw gorwariant o £2.389miliwn (£1.909m o'r blaen) oherwydd gwasgfeydd ym maes gofal cymdeithasol plant (£2.441 miliwn) ac ychydig o arian dros ben yn y gwasanaethau Addysg (-£52k). Mae'r symud y mis hwn yn bennaf oherwydd costau cynyddol dau leoliad plant, ble mae anghenion y person ifanc wedi cynyddu'n ddiweddar.

6.3 Gofal Cymdeithasol i Oedolion a Gwasanaethau Digartrefedd – er bod pwysau ychwanegol o £8.187 miliwn wedi'i gynnwys yn y gyllideb ar gyfer 2023/24, mae hwn yn dal yn faes sy'n peri pryder. Y sefyllfa derfynol a ragwelir ar hyn o bryd yw gorwariant o £1.938 miliwn (£2.033 miliwn o'r blaen) yn sgil pwysau o fewn Gofal Cymdeithasol i Oedolion (£1.095 miliwn) a'r maes Digartrefedd (£0.843 miliwn). Mae pwysau cynyddol o fewn Gofal Cymdeithasol i Oedolion y mis hwn wedi'i wrthbwysu gan ostyngiad bach mewn costau Digartrefedd.

6.4 Ysgolion – Roedd y gyllideb a gymeradwyodd y Cyngor ar gyfer 2023/24 yn cynnwys cyfanswm buddsoddiad ychwanegol net o £3.03 miliwn yng nghyllidebau dirprwyedig ysgolion (heb gynnwys cynnydd mewn grantiau Llywodraeth Cymru). Yr amcanestyniad diweddaraf ar gyfer balansau ysgol i'w cario ymlaen i 2024/25 yw credyd net gwerth £1.723 miliwn, sy'n gyfwerth â gostyngiad o £7.216 miliwn yn y balans a ddygwyd ymlaen i 2023/24, sef £8.939 miliwn. Mae mwyafrif y symudiad yn bodloni'r disgwyliadau gan fod a wnelo'r balansau agoriadol uchel yn bennaf â derbyn cyllid untro i'w wario ar raglenni dal i fyny ac adfer mewn ysgolion. Bydd cydweithwyr Addysg a Chyllid yn gweithio'n agos i sicrhau y defnyddir y balansau hyn yn amserol ac effeithiol ac yn cadw golwg fanwl ar yr ysgolion sy'n rhagweld balansau diffyg. Mae tanwariant bychan o £162,000 ar gyllidebau ysgolion sydd heb eu dirprwyo.

6.5 Y Cyfrif Refeniw Tai (CRT). Mae'r sefyllfa refeniw ddiweddaraf yn rhagdybio y bydd gostyngiad mewn balansau ar ddiwedd y flwyddyn o £814,000 o gymharu â £922,000 adeg cymeradwyo'r gyllideb. Mae a wnelo'r symudiad â gostyngiad yn incwm rhenti amcangyfrifedig, a gaiff ei wrthbwysu gan gyfraniad is at raglen gyfalaf y CRT. Rhagwelir

felly y bydd balansau'r CRT yn £754,000 ddiwedd y flwyddyn. Mae'r Gyllideb Gyfalaf o £17 miliwn yn cael ei rhannu'n bennaf rhwng gwelliannau arfaethedig yn y stoc dai bresennol (£9 miliwn) a chaffaeliadau a datblygiadau tai newydd (£8 miliwn).

6.7 Rheoli'r Trysorlys - Ar ddiwedd mis Rhagfyr, roedd cyfanswm benthyciadau'r Cyngor yn £300.943 miliwn ar gyfradd gyfartalog o 4.36% ac roedd ein buddsoddiadau'n £22.1 miliwn ar gyfradd gyfartalog o 5.18%.

6.8 Mae crynodeb o **Gynllun Cyfalaf** y Cyngor i'w weld yn Atodiad 3. Cymeradwywyd Cynllun Cyfalaf gwerth £103.9 miliwn a'r gwariant hyd yma yw £54 miliwn. Mae Atodiad 4 yn cynnwys diweddariad ar y prif brosiectau sydd wedi'u cynnwys yn y Cynllun Cyfalaf cyffredinol.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?

Cyflwynwyd Asesiadau o'r Effaith ar Les ar gyfer y cynnydd yn Nhref y Cyngor i'r Cyngor ar 31 Ionawr 2023.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

Yn ogystal â'r adroddiadau rheolaidd i'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol, cafodd proses y gyllideb ei hystyried gan y Tîm Arwain Strategol, cyfarfodydd Briffio'r Cabinet, Arweinwyr Grŵp a chyfarfodydd Briffio'r Cyngor. Mae'r Fforwm Cyllideb Ysgol wedi'i gynnwys yn y cynigion drwy gydol y flwyddyn. Ymgynghorwyd ag Undebau Llafur drwy'r Cydbwyllgor Ymgynghorol Lleol. Mae proses y gyllideb ar gyfer 2024/25 yn cynnwys cynlluniau i ymgynghori ac ymgysylltu â'r cyhoedd a budd-ddeiliaid eraill.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Mae lefel sylweddol y gorwariant ar draws y gwasanaethau yn bryder mawr. Gofynnwyd i bob gwasanaeth ddod o hyd i arbedion yn ystod y flwyddyn drwy roi'r gorau i wariant nad yw'n hanfodol a gohirio gwariant ble bo'n bosibl. Mae'r arbedion hyn wedi gwrthsefyll cynnydd yn y galw ar gyfer lleoliadau costus mewn Gwasanaethau Plant y mis hwn. Bydd yr arian wrth gefn Lliniaru'r Gyllideb a glustnodwyd yn cael ei ddefnyddio i gefnogi'r gorwariant, ond mae risgiau a phwysau pellach yn y misoedd i ddod yn golygu bod angen camau rheoli cadarnhaol i leihau gwariant yn ystod y flwyddyn. Mae gwasanaethau'n parhau i adolygu eu holl wariant ac incwm yn eu meysydd er mwyn lliniaru ar effaith y

gorwariant yn eu cyllidebau. Mae yna lawer o fuddsoddiad wedi bod yn y meysydd gwasanaeth penodol hyn yn y blynyddoedd diwethaf ac mae'r pwysau yn y galw yn parhau ar y gwasanaethau. Mae gwaith sylweddol wedi cael ei gwblhau i baratoi i osod cyllideb gytbwys ar gyfer 2024/25 ac adlewyrchir y gwasgfeydd ar wasanaethau yn y Cynllun Ariannol Tymor Canolig sydd wedi cael ei adnewyddu yn ddiweddar.

10. Beth yw'r risgiau ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Mae hwn yn parhau'n gyfnod ariannol heriol iawn ac mae'r materion gwasanaeth arbennig hyn, ynghyd â phwysau chwyddiant drwy'r holl wasanaethau, yn dod yn fwyfwy anodd eu hariannu wrth i'n cyllid fethu dal i fyny â'r pwysau o ran chwyddiant, gwasanaethau a demograffeg. Mae lefel pwysau'r gyllideb yn ystod y flwyddyn yn lleihau ein lefel o arian at raid ar gyfer y dyfodol ac yn rhoi pwysau ar wytnwch ariannol y Cyngor pan mae'n wynebu'r sefyllfa ariannol a ragwelir o fewn y Cynllun Ariannol Tymor Canolig. Er bod y rhagolygon ariannol yn ansicr, mae gan y Cyngor broses gyllidebol gadarn sy'n helpu i nodi'r gwasgfeydd hyn a chanfod arbedion a dulliau ariannu a fydd yn helpu i gynnal cyflwr ariannol y Cyngor i'r dyfodol.

11. Pŵer i wneud y penderfyniad

O dan Adran 151 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972, mae'n ofynnol i awdurdodau lleol wneud trefniadau i weinyddu eu materion ariannol yn briodol.